

# Riktlinje för nödvattenförsörjning

Fastställd av regionstyrelsen  
Framtagen av regionstyrelseförvaltningen  
Datum 2025-09-22  
Gäller 2025-2026  
Ärendenr RS 2024/2172  
Version [1.0]

## Riktlinje för nödvattenförsörjning

### Innehåll

<b>Riktlinje för nödvattenförsörjning</b> .....	<b>1</b>
<b>1. Inledning</b> .....	<b>2</b>
Bakgrund .....	2
Syfte med riktlinjen .....	2
Omfattning .....	2
Koppling till andra styrande dokument .....	2
<b>2. Planeringsförutsättningar</b> .....	<b>3</b>
Inriktning .....	3
Planeringshorisont .....	3
Prioritering av nödvatten .....	3
<b>3. Lagbestämmelser och föreskrifter</b> .....	<b>4</b>
Sekretess och säkerhetsskydd .....	4
<b>4. Ansvar och roller</b> .....	<b>5</b>
Region Gotland .....	5
Särskilt ansvar - Tekniska nämnden .....	5
Allmänt ansvar - Nämnder och bolagsstyrelser .....	5
Enskilda och verksamhetsutövare .....	6

# 1. Inledning

## Bakgrund

Tillgången till dricksvatten av god kvalitet är en grundläggande förutsättning för liv, hälsa och olika samhällsfunktioner. Ett längre avbrott i tillgången till vatten skulle få allvarliga konsekvenser för både invånare och samhällsviktiga funktioner. Mot bakgrund av ökade risker för störningar, kopplat till klimatförändringar, tekniska sårbarheter och en förhöjd antagonistisk hotbild, är behovet av förebyggande åtgärder större än tidigare. Störningar kan uppstå snabbt och få omfattande konsekvenser – vilket ställer krav på planering, samordning och tydliga prioriteringar.

## Syfte med riktlinjen

Riktlinjen för nödvattenförsörjning syftar till att stärka Region Gotlands förmåga att förebygga och hantera störningar i dricksvattenförsörjningen, både inför och under en samhällsstörning. Det innebär mer konkret att:

- fastställa en gemensam inriktning och övergripande prioriteringsordning för nödvattenförsörjning,
- tydliggöra ansvarsfördelning mellan Region Gotlands bolag, nämnder, förvaltningar och externa aktörer,
- skapa förutsättningar för ett samordnat, snabbt och effektivt agerande vid störningar,
- bidra till att konsekvenserna för invånare, verksamhetsutövare och samhället som helhet minimeras.

## Omfattning

Riktlinjen omfattar planering för störningar i dricksvattenförsörjningen – från fredstida kriser till höjd beredskap och krig. Den utgör ett ramverk för Region Gotlands arbete med nödvattenförsörjning och stödjer samordning, prioritering och ansvarsfördelning vid samhällsstörningar. Tillsammans med tekniska nämndens nödvattenplan samt verksamheternas kontinuitetsplanering utgör riktlinjen grunden för Region Gotlands samlade nödvattenplanering. Riktlinjen gäller för samtliga nämnder och bolagsstyrelser inom Region Gotland.

Riktlinjen ska uppdateras minst en gång per mandatperiod och fastställas av Regionfullmäktige

## Koppling till andra styrande dokument

- Policy för civil beredskap (STY-34355)
- Informationssäkerhetspolicy (STY-13404)
- Plan för Region Gotlands krisledning och samverkan vid samhällsstörningar (STY-12923)
- Operativ nödvattenplan
- Allmänna bestämmelser för användning av Region Gotlands allmänna vatten och avloppsanläggningar, ABVA (STY-1455)

## 2. Planeringsförutsättningar

### Inriktning

Planering och prioritering av nödvattenförsörjning ska utformas så att påverkan på individ och samhälle begränsas i största möjliga utsträckning. Särskild hänsyn ska tas till sårbara grupper, såsom äldre, barn och personer med vård- eller omsorgsbehov. Fördelningen av nödvatten ska grundas på behov och samhällsviktig verksamhet, med målet att skydda liv och hälsa samt säkerställa att grundläggande funktioner i samhället kan upprätthållas.

### Planeringshorisont

Verksamheters kontinuitetsplanering ska ta höjd för en uthållighet om minst två veckor vid dricksvattenstörningar. Två veckor utgör en rimlig nivå i scenarier där tillgång till vatten helt saknas. Erfarenheter visar att vissa situationer kräver längre insatser. Planeringen bör därför möjliggöra upp till tre månaders uthållighet, i enlighet med nationella riktlinjer för civil beredskap och totalförsvaret<sup>1</sup>.

### Prioritering av nödvatten

Region Gotlands prioritering vid nödvattenförsörjning anges nedan. Identifiering av verksamheter inom respektive prioriteringsklass ska ske i dialog med berörda aktörer

Prioritetsgrupp	Beskrivning	Exempel på verksamheter
<b>1</b>	Verksamheter med stor betydelse för liv och hälsa	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sjukhus och akutsjukvård</li> <li>• Vårdcentraler</li> <li>• Psykiatri</li> <li>• Äldreboenden</li> <li>• Särskilda boenden</li> </ul>
<b>1A</b>	Tappställen för hushåll	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Hämtställen för hushåll</li> </ul>
<b>2</b>	Verksamheter som har stor betydelse för samhällets funktionalitet	<ul style="list-style-type: none"> <li>• För- och grundskolor</li> <li>• Livsmedelsförsörjning</li> <li>• Blåljusverksamhet</li> <li>• Militärt försvar</li> </ul>
<b>3</b>	Verksamheter där vattenanvändning har betydelse för att förhindra miljörisker.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Avloppsreningsverk</li> </ul>
<b>4</b>	Vattenanvändare viktiga för sociala och kulturella värden	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Idrottsanläggningar</li> <li>• Bibliotek</li> <li>• Samlingslokaler</li> </ul>
<b>5</b>	Vattenanvändare med stora ekonomiska värden	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Stora industrier</li> </ul>
<b>6</b>	Övriga vattenanvändare	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Övriga företag och verksamheter</li> </ul>

Figur 1. Prioriteringsordning nödvattenförsörjning

<sup>1</sup> Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, *Planeringsinriktning för civil beredskap – ett underlag till stöd för fortsatt planering*, MSB, 2022; Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, *Handlingskraft – Handlingsplan för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret 2021–2025*, MSB, 2023; Regeringskansliet, *Totalförvarsbeslut för perioden 2025–2030*, Regeringskansliet, 2024.

### 3. Lagbestämmelser och föreskrifter

Planeringen för nödvattenförsörjning tar sin utgångspunkt i ett flertal lagar och föreskrifter som reglerar kommunens ansvar vid störningar i dricksvattenförsörjningen.

Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) fastställer att kommuner ska tillhandahålla en säker och tillräcklig dricksvattenförsörjning till hushållen, även vid avbrott eller kriser. Detta ansvar förstärks i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjdberedskap (LEH). Enligt LEH åläggs kommuner att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser samt att upprätta beredskapsplaner för hantering av sådana händelser inom sitt geografiska områdesansvar, vilket omfattar även dricksvattenförsörjning.

Vidare regleras dricksvattnets kvalitet och säkerhet genom Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2022:12), vilka ställer krav på dricksvattenproducenters beredskap att upprätthålla leverans även vid avbrott. Dessa krav kopplar till såväl teknisk funktion som hygienisk och hälsomässig säkerhet.

I *Allmänna bestämmelser för användning av den allmänna vatten- och avloppsanläggningen* (ABVA, 2021) framgår att VA-huvudmannen inte garanterar specifik volym eller tryck i vattenleveransen vid extraordinära händelser. Detta tydliggör behovet av samordnad beredskap snarare än avtalad leveranssäkerhet under dricksvattenstörningar. Kommunallagen (2017:725) utgör en övergripande ram för ansvarsfördelning, styrning och beslutsfattande inom kommunal verksamhet, vilket påverkar förutsättningarna för planering av nödvattenförsörjning.

Den statliga utredningen *Ökad VA-beredskap – trygg dricksvattenförsörjning i hela landet* (SOU 2024:82) föreslår skärpta och mer förtydligade bestämmelser om nödvattenförsörjning, bland annat krav på särskilda beredskapsplaner för VA som ska antas av kommunfullmäktige och revideras minst en gång per mandatperiod. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2027 och kan komma att påverka såväl ansvarsfördelning som planeringskrav på lokal nivå.

### Sekretess och säkerhetsskydd

Delar av den information som tas fram i samband med planering för nödvattenförsörjning kan omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och, i vissa fall, även utgöra säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585). Informationssäkerheten ska kontinuerligt bedömas av informationsägaren i enlighet med Region Gotlands informationssäkerhetspolicy och tillämplig säkerhetsskyddslagstiftning.

## 4. Ansvar och roller

### Region Gotland

Region Gotland har ett geografiskt områdesansvar enligt lagen (2006:544) om extraordinära händelser och ska samordna samt stödja berörda aktörer i planering och hantering av samhällsstörningar. Som VA-huvudman ansvarar Region Gotland för att tillgodose dricksvattenförsörjning inom fastställda verksamhetsområden enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, även vid störningar. Vid extraordinära händelser kan ansvaret utvidgas till att omfatta behov även utanför verksamhetsområdena.

### Särskilt ansvar - Tekniska nämnden

Tekniska nämnden ansvarar för att:

- genomföra kontinuitetsplanering för att upprätthålla kritiska delar av vatten- och avloppsverksamheten vid störning,
- identifiera prioriterade mottagare av nödvatten i samverkan med Regionstyrelseförvaltningen och berörda verksamhetsutövare,
- planera och beräkna leveranskapacitet av nödvatten,
- identifiera och samverka kring möjliga uppställningsplatser för nödvattentankar
- planera och vid behov genomföra riskminimerande åtgärder vid utplacering av nödvattentankar för att säkerställa dricksvattenkvalitet,
- ha beredskap och förmåga att snabbt återställa normal vattenförsörjning,
- tillhandahålla nödvatten till prioriterade verksamheter enligt fastställd prioriteringsordning,
- informera berörda vid otjänligt vatten eller vattenavbrott enligt Region Gotlands kriskommunikationsplan (STY-13184),
- informera Tjänsteman i beredskap (TiB) om störningens påverkan samt vid aktivering av nationella resurser, såsom VAKA,
- samverka med andra förvaltningar för att möjliggöra samordnad planering och hantering vid störning,
- löpande följa upp och analysera hanteringen för att säkerställa att åtgärder är ändamålsenliga och anpassade till störningens utveckling,
- hantera störningar inom avloppsverksamheten vid längre vattenavbrott.

### Allmänt ansvar - Nämnder och bolagsstyrelser

Nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att:

- Analysera konsekvenser av en dricksvattenstörning utifrån riktlinjens planeringsförutsättningar och säkerställa att dessa hanteras inom verksamhetens kontinuitetsplanering,
- dimensionera sin planering utifrån verksamhetens sårbarheter, ansvar och samhällsviktiga funktioner,
- identifiera och prioritera vattenberoende verksamhet inom den egna organisationen,
- ta fram och säkerställa verksamhetsspecifika nödvattenrutiner där verksamhetsbehov föreligger,
- ha beredskap för att aktivera nödvattenrutiner vid behov, samt minska sin vattenförbrukning vid störning,

- samverka med andra förvaltningar och aktörer vid störningar i vattenförsörjningen,
- vid störning informera TiB eller aktiverad krisledning om konsekvenser för den egna verksamheter samt eventuella behov av stödinsatser,
- ha en beredskap för samt förmåga att vid behov, i samband med längre vattenavbrott, ordna med tillfälliga lösningar för sanitet.

### **Enskilda och verksamhetsutövare**

Det är viktigt att invånarna på Gotland har en grundläggande hemberedskap och är förberedda inför samhällsstörningar. Genom att fler klarar sig själva under en kris kan samhällets resurser fokuseras på dem som har störst behov av stöd.

Riktlinje för nödvattenförsörjning till enskilda utgår från Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) rekommendationer om att varje hushåll bör ha en hemberedskap som sträcker sig minst sju dagar. Personer som i vanliga fall behöver stöd i vardagen har fortsatt rätt till stöd även under kris, men insatserna kan ta annan form eller fördröjas.

Vid dricksvattenstörningar ansvarar invånare och verksamhetsutövare själva för att följa de instruktioner som ges – exempelvis att koka vatten vid kokningsrekommendation eller hämta nödvatten vid utsedda tappställen i egna, lämpliga kärl. Alla vattenbrukare har ett ansvar att följa anvisningar för att undvika kontaminering och konflikter vid nödvattenutlämning.

VA-samfälligheter utanför verksamhetsområdet betraktas som fristående verksamhetsutövare och har eget ansvar för drift, underhåll och kvalitet på det egna vattennätet. De omfattas inte av VA-huvudmannens ansvar.

Vid begränsad vattentillgång är både enskilda och verksamhetsutövare skyldiga att minska sin vattenförbrukning enligt anvisningar i ABVA (Allmänna bestämmelser för användning av den allmänna VA-anläggningen). Vid längre avbrott i dricksvattenförsörjningen ansvarar invånare och verksamheter själva för att ordna tillfälliga sanitära lösningar, såsom toalettpolning eller avfallsuppsamling.

Verksamhetsutövare med ett kontinuerligt behov av vatten – exempelvis industrier, livsmedelsproducenter och djurhållare – bör säkerställa att de har en egen planering för att hantera störningar i dricksvattenförsörjningen.